

Korjotus ollut Hautalehdessä *Kopio* *0-1947*
Lehtori Rachel Turusen esitelmä naisten äänioikeuden 40-vuotisjuhlassa vuonna 1946.

„ Ylös nouse sä Suomen nainen. Muista, että maailma on niiden oma, jotka sen itselleen valloittavat, „

Tämä oli Suomen naisten äänioikeuden esitaistelija Aleksandra Gripenbergin herätysshuuto Suomen naisille 40 vuotta sitten.

Yli sata vuotta on nyt kulunut siitä ajasta, jolloin naiset määrätietoisesti ryhtyivät valloittamaan itselleen itsenäistä asemaa yhteiskunnassa ja taistelemaan valtiollisten oikeuksiensa puolesta. Tämä tapahtui Pohjois-Amerikan orjien vapautusliikkeen johdosta 1840 Lontoossa pidetyn kongressin jälkeen, kongressin, jossa naisten ei sallittu olla osallisina. Tämä paljasti silloin naisten oikeudettoman aseman yhteiskunnassa ja antoi samalla lähtösäyksen heidän järjestäytymiselleen. Niinpä jo vuonna 1848 Yhdysvalloissa pidetyssä kokouksessa naiset vaativat itselleen pääsyä kaikkiin kouluihin, yliopistoon ja kaikille työaloille sekä valtiollista äänioikeutta samalla perusteilla kuin miehille. Tämä oli siis ensimmäinen ilmaus naisten äänioikeuden vaatimuksesta.

Suomessa heräsi mielenkiinto naisasiaa kohtaan jo 1860-luvulla, jolloin suuren kansallisorjailijamme Johan Ludvig Runebergin puoliso Fredrika Runeberg sekä (Adelaide Ehrnrooth) muutamat muut kirjoillaan ja kirjoituksillaan alkoivat raivata tietä naisiasialle maassamme. Vähän myöhemmin esiintyi saman asian puolesta Minna Canth. Mutta vasta vuonna 1884 perustettiin ensimmäinen naisyhdistys maassamme „ Suomen Naisyhdistys „ , sitä seurasi sitten vuonna 1892 Naisasialiitto Unioni ja 1907 Suomalainen Naisliitto, jolla on osastonsa myöskin täällä Oulussa samoilta ajoilta. (joka on pysynyt pääasiallisesti edistysmielisten naisten järjestönä)

Kun valtiollinen äänioikeus vuonna 1906 myönnettiin Suomen naisille ensimmäisenä Euroopassa, sai naisten äänioikeusliike kautta maailman uutta vauhtia ja innostusta. Sitä ennen oli naisilla ollut äänioikeus vain Uudessa Seelannissa vuodesta 1893, Australiassa v. 1901. Tullinvaraista myös on, onko muutamissa Yhdysvaltain osavaltioissa naisilla ollut valtiollista äänioikeutta ennen vuotta 1906.

Vasta ensimmäisen maailmansodan aikoina naisten äänioikeus asia Euroopan eri maissa saavutti voittoja. Niinpä saivat naiset valtiollisen äänioikeuden Norjassa v. 1913 (vuonna 1907 oli heille jo myönnetty jonkinlainen äänioikeus), Tanskassa j_o 1915, mutta Ruotsissa niin myöhään kuin 1921, jolloin me Suomen naiset kuljimme täysi-ikäisen kengissä. Saksassa on naisten äänioikeus vuodelta 1918, Englannissa 1928 samoin perustein kuin miehillä. V. 1918 he olivat saaneet sen eräin rajoituksin. Mies oli äänivaltainen 21 ja nainen 30 vuotiaana. Maailmansodan jälkeen on myös Neuvostoliitto myöntänyt naisilleen äänioikeuden. Romaanisissa maissa, Espanjaa lukuunottamatta, ei naisilla meidän päiviimme asti ole ollut äänioikeutta, samoin ei myöskään Balkanin maissa, Turkkiä lukuunottamat-

ta (asia on varmasti nykyään muuttunut). Meitä hämmästyttää kuulla, että sellaisessa sivistysmaassa kuin Sveitsissä ei vielä tänäpäivänäkään ole valtiollista äänioikeutta. Viimeaikainen kehitys viittaa kuitenkin jo siihen, että naisten tasa-arvoisuus miesten kanssa poliittiseen äänioikeuteen nähden tulee ennenpitkää kaikkialla toteutumaan.

Valtiollisen äänioikeutensa 40-vuotisjuhlaa olisi nyt myös Suomen miehillä syytä viettää, sillä maaliskuun 15-16 päivänä 40 vuotta sitten, jolloin ensi kerran edustajat yksikamariseen eduskuntaamme valittiin, astui myös suurin osa kansamme miehiä täysivaltaisina kansalaisina ensi kertaa vaaliuurnille sanomaan sanansa yhteiskuntajärjestyksemme, lakiemme ja laitoksiemme kehityksen suunnasta, sillä tätä ennen vain hyvin rajoitettu osa kansamme miehistäkään oli saanut ottaa osaa valtiopäivämiesten valitsemiseen. Aatelista oli nelisäätyisillä valtiopäivillä ilman edelläkävynyttä vaalia edustanut aatelissukujemme päämiehet kyvystä ja kyvyttömyydestä riippumatta. Ainoastaan pappis-, porvaris- ja talonpoikaissäädyn edustajat valittiin säätyvaltiopäiville. Mutta pappaisäädyssä olivat äänioikeutettuja vain vakinaisessa virassa olevat papit sekä yliopiston ja oppikoulujen opettajat. Porvarissäädyssä taas saivat äänestää vain kaupunkien veroamaksavat porvarit, mutta eivät esimerkiksi toisen palveluksessa olevat henkilöt, eivätkä satunnaisella työllä itseään elättävät. Maalla taas talonpoikaissäädyssä olivat äänioikeutettuja vain manttaalien omistajat. Täten oli varsinkin maalla suuri osa sivistyneistöäkin, kuten lääkärit, tuomarit, insinöörit, kansakoulunopettajat ym. ilman äänioikeutta, elleivät olleet hankkineet kiinteistön omistajiksi. Samoin oli koko työläisten suuri joukko sekä kaikki naiset valtiollisesta toiminnasta poissuljetut. Saattoi olla suuria tehdasseutuja satoine jopa tuhansine asukkaineen, joilla ainoallakaan ei ollut sananvaltaa niiden lakien laadinnassa, joita heidän piti totella.

Siihen aikaan ei äänioikeus myöskään ollut yhtäläinen enempää kuin vielä nytkään on laita kirkollisvaaleissa (tämä on muuttunut), mutta silloin ei ^{äänioikeus} valtiollisissa vaaleissa riippunut iästä eikä muista sellaisista seikoista, vaan porvarissäädyssä veromäärästä ja talonpoikaissäädyssä manttaaliluvusta. Niinpä esimerkiksi Oulun kaupungissa yhden miehen äänimäärä vaihteli 1-25, eikä tämä riippunut lainkaan kyvystä eikä oppineisuudesta vaan yksinomaan varallisuudesta. 25 äänen miehiä täällä Oulussa olivat esim. huomattavimmat tervaporvarit.

Routavuosien koettelemukset suuntasivat Suomessa katseet yhä enemmän yleiseen eduskuntauudistukseen. Täytyi näet myöntää, että nelijakoinen säätyeduskuntamme huolimatta erittäin tärkeästä ja menestyksellisestä lainsäädäntötyöstään, joka tapauksessa edusti vain osaa Suomen kansasta. Yhä äänekkäämmin ruvettiin vaatimaan suuremmille kansalaispiireille valtiollista vaikutusvaltaa. Vuosisadan vaihteessa eduskuntauudistus oli sentähden yleisenä pohdinnan kohteena ja käsittelyn aiheena.

Myös maamme naisyhdistykset tarttuivat silloin voimakkaasti asiaan, sillä ymmärrettiin, että jos nyt äänioikeus laajennettaisiin kaikkia Suomen miehiä koskevaksi ja naiset jäisivät siitä osattomiksi, niin he samalla vuosikymmeniksi kenties saisivat jättää kaikki toiveensa. Niinpä Suomen Naisyhdistys ja Naisasialiitto Unioni toimittivat kumpikin anomuksensa säätyvaltiopäiville äänioikeuden hankkimiseksi naisille. Samanlaisen anomuksen jättivät myös sosialidemokratit. Tämän jälkeen pantiin julkinen propaganda alulle naisten äänioikeuden saavuttamiseksi. Syksyllä 1904 Suomen Naisyhdistys järjesti Helsinkiin suurta osanottoa saavuttaneen julkisen naisten kokouksen, jossa Hilda Käkikoski sitovasti esitti syyt, minkätähden naisille oli suotava valtiolliset oikeudet. Herättämistyötä jatkettiin sitten lähivuosina koko maassa. Vähäisiltä tuntuivat kuitenkin toiveet eduskuntauudistuksen ja etenkin naisten äänioikeuden saavuttamisesta, mutta juuri näihin aikoihin alkoivat maailmantapahtumat kiirehtiä kehityksen kulkua maassamme. Ensin sattui Japanin sota 1904-5 ja sodassa kärsityt tappiot aiheuttivat levottomuuksia ja suurlakko^{ne}meillä ja sortotoimenpiteiden lakkauttamisen ja laillisten olojen palauttamisen marraskuun julistuskirjalla (manifestilla) 1905, joka mm. sisälsi ohjeen, että Suomen kansaneduskunta oli uudestaan järjestettävä,, yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden periaatteiden mukaan,,.

Yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, jolle meidän uusi eduskuntamme oli rakentava oli näinä vuosina yhä enemmän alkanut saada sen sisällöksen, että siihen kuului myös naisten äänioikeus. Naisethan olivat kuluneina vuosina yhä useammin alkaneet olla osallisina eri puolueiden poliittisissa neuvotteluissa. Heidän osanottoaan valtiolliseen toimintaan pidettiin jo luonnollisena asiana. Eräessä suuressa puoluekokouksessa Palokunnantsuudessa juhlasalissa Helsingissä johti Aleksandra Gripenberg puhetta eikä se herättänyt mitään oudoksumista, vaikka kokouksen osanottajien enemmistö olikin miehiä.

Naisten piirissä oltiin näihin aikoihin edelleen tarmokkaasti toimessa. Naisasialiitto Unioni piti heti suurlakon jälkeen yleisen, onnistuneen naisten kokouksen, johon ottivat osaa myös maaseudulta saapuneet naislähetystöt. Tässä kokouksessa hyväksyttiin yksimielisesti vaatimus sekä äänioikeuden että vaalikelpoisuuden ulottamisesta Suomen naisille. Suomen Naisyhdistys puolestaan kääntyi maamme lakimiesyhdistysten puoleen kysyen niiden mielipidettä naidun naisen mahdollisuuksista huolimatta miehen edusmiehyyden alaisuudesta saavuttaa valtiollisia oikeuksia. Säätyvaltiopäivien aikana oli jo nimittäin porvaris- ja talonpeikaissäädyn vaaleissa tehty ehdotuksia äänioikeuden myöntämisestä naisille. Jos tätä tarkoittavat ehdotukset olisivatkin tulleet aikanaan hyväksytyiksi, ei sillä olisi ollut juuri käytännöllistä merkitystä, sillä edusmiehen alainen nainen s.o. naimisissa oleva ei olisi ollut äänioikeutettu, ainoastaan naimattomat ja lesket, Lakimiesyhdistysten kirjalliset lausun-

4.

not totesivat, että naidulla naisella äänioikeus ja vaalikelpoisuus valtiollisissa vaaleissa tulee turvatuksi, kunhan tämä oikeus julkihausutaan perustuslaissa, siis uudessa valtiopäiväjärjestyksessä.

Heti suurlakon jälkeen asetettiin eri puolueiden edustajista kokoonpantu komitea tekemään ehdotusta eduskunnan uudistamiseksi. Tämän komitean puheenjohtajana oli tunnettu lainoppinut prof. Robert Hermansson ja jäsenenä mm. kirjailija Santeri Alkio, valtioneuvos Danielson-Kalmari, ~~nykyinen (silloinen) tasavallan~~ ^{Senaattin} presidentti J.K. Paasikivi, prof. E.N. Setälä ja P.E. Svinhufvud, Yrjö Sirola ja Edvard Valpas.

Kysymys naisten valtiollisista oikeuksista oli komiteassa esillä joulukuussa 1905. Äänioikeuden myöntäminen naisille ei nyt enää kohdannutkaan suurempaa vastustusta. Epäilyksiä esiintoi etupäässä komitean puheenjohtaja prof. Hermansson. Hän viittasi aikaisempaan lausuntoonsa valtiopäivillä: „Nainen ei ole luotu toimimaan julkisen elämän alalla. On pelättävä, että naiset, jos he saisivat valtiollisen äänioikeuden, ylee yleensä ja varsinkin rauhattomina aikoina, tulisivat äänestämään äärimmäisyyspuolueiden kanssa. Nainen ei itse luultavasti säilyisi vahingoittumatta, jos hän suuremmassa määrässä rupeaisi ottamaan osaa valtiolliseen elämän kiistoihin„. Toisaalta prof. Hermansson asettui sille kannalle, että jos äänioikeus myönnetään naisille, on se annettava naimisissa oleville yhtä hyvin kuin naimattomillekin, ja että naiset eduskunnassa kyllä tukisivat siveellistä suuntaa lainsäädännössä. Komiteassa lausuttiin lisäksi, ettei äänioikeus ole mikään persoonallinen oikeus, joka jokaiselle ilman muuta kuuluisi, vaan tarkoituksena on saada eduskunta mahdollisimman hyvin kokoonpannuksi. Komitean muut jäsenet kuitenkin kannattivat naisten äänioikeutta. Erityisesti huomautettiin, että kun äänioikeus annetaan kaikille miehille vaatimatta heihin nähden mitään takeita, olisi väärin sulkea naiset pois.

Laajempi keskustelu syntyi naisen vaalikelpoisuudesta. Vaalikelpoisuuden naisille myöntämistä vastaan esitettiin, että reformi tulisi jo muutenkin niin radikaalinen, ettei ollut syytä vielä lisätä sen laajuutta; että oli kyllä aihetta tuntea luottamuksen puutetta tulevia valitsijoita kohtaan, kun nyt annetaan äänioikeus miljoonalle henkilölle, joilla ei ollut valtiollisia oikeuksia eikä kypsyyttä. Oli luultavaa, että paljon naisia tulisi valituksi, kun heidän lukumääränsä on suurempi kuin miesten ja siten voisi eduskunta tulla suureksi osaksi kokoonpannuksi naisista. (Mitä olemme kuitenkin nähneet kuluneina vuosikymmeninä)

Komitean jäsenten suuri enemmistö oli kuitenkin vaalikelpoisuuden kannalla myöntämisen puolella. Katsottiin, että kun äänioikeus oli myönnetty, oli sillä tunnustettu, ettei naisten tarvitse pysyä poliittiselle elämälle vieraina, eikä sen vuoksi ollut mitään syytä kieltää heiltä vaalikelpoisuutta. - Santeri Alkio lausui sen ritarillisen ajatuksen, että naiset „tulisivat olemaan eduskunnan kaunistus„. Svinhufvud huoma-

5.

utti erityisesti, että „ naidut naiset ovat järkevää ja koossapitävä aines ja niillä on kyllä riittävä kypsyys„.

Komitean mietintö oli senaatin esityksen pohjana ja perustuslakivaliokunnassa, jossa asia valmisteltiin todettiin, että „ tällä reformilla oli vankka tuki meillä vallitsevissa oloissa„ ja valtiopäivät hyväksyivätkin esityksen sellaisenaan.

Mutta vielä oli kysymyksen ratkaisussa yksi ja tavallansa sängen huolestuttava vaihe. Kesäkuussa 1906 joutui nimittäin valtiopäivien päätös silloisen keisari-suuriruhtinaan ratkaistavaksi. Asian esittäjänä oli Leo Mechelin. Keisari Nikolai II huomautti tässä tilaisuudessa naisten äänioikeudesta, että eihän Skandinaavian naisillakaan ollut äänioikeutta, Tähän huomautti senaattori Mechelin, että yleinen mielipide Suomessa kannatti naisten äänioikeutta ja että sen epääminen tuottaisi koko maassa pettymyksen tunteen. Ja niin keisari allekirjoitti eduskuntauudistuslain, joka Suomen kansalle annettiin heinäkuun 20 päivänä 1906.

Asia oli siten ratkaistu, toiveet täyttyneet. Syvä ilo ja samalla uusien kalliiden velvollisuuksien aiheuttama vakavuus täytti jokaisen naisen mielen, kun hän kansalaisvaltakirja kädessään tasa-arvoisena miesten kanssa maaliskuun 15-16 päivänä 1907 sai astua vaaliuurnille, viitoittaen tietä Euroopan muille naisille.